

Posudek disertační práce Mgr. Jakuba Říhy *Rým a strofika v českém verši, obzvláště u Jana Nerudy*

Disertační práce Mgr. Jakuba Říhy *Rým a strofika v českém verši, obzvláště u Jana Nerudy* představuje další krok v procesu prohlubování a rozvíjení oblasti versologického bádání – podstatné, tradiční, avšak v domácích souvislostech posledních desetiletí spíše upozaděné filologické disciplíny. Versologický tým při pražském Ústavu pro českou literaturu AV ČR, jehož je doktorand členem a na jeho práci se soustavně podílí, představuje v posledních letech koncizní, promyšleně koncipované a multimediálně založené pracovní výstupy, které se podstatnou měrou v domácím odborném prostředí podílejí na – řeklo by – resuscitaci a obrození versologie jako emancipované a nepřehlédnutelné literárněvědné disciplíny. Pracovníci týmu přitom využívají všech dostupných pracovních nástrojů a možností, aby své výsledky prezentovaly v propojeném multimediálním vztahu a tím poskytovali uživateli široký servis a poukazovaly na propojenost materiálu a souvisejících badatelských otázek. Svědčí o tom jak publikace *Úvod do teorie verše*, kde vyšla upravená část jedné z kapitol předkládané práce Jakuba Říhy, tak řada projektů, které se v posledních letech rodí a aktivně ovlivňují současnou versologickou diskusi. Jde například o publikaci *Báseň a počítač*, která mapuje vztah poezie a její možné počítačové analýzy; brožura seznamuje čtenáře s využitím celé řady pozoruhodných aplikací pro zpracování textů, které produkuje tento tým, jako jsou zejména formou korpusové strategie realizované Databáze českých meter, Frekvenční slovník české poezie, praktická a s knižně publikovaným *Úvodem* úzce propojená interaktivní cvičebnice (uživatel v ní může na základě více než 50 000 příkladů procvičovat své znalosti při analýze metrických vazeb i celých rozměrů sylabotónických básní, pevných forem v sylabotónickém verši a časoměrných útvarů), Gunstick (databáze rýmů), Eufonometr (aplikace umožňuje vypočítat eufonický koeficient libovolného textu) aj.

Jak je patrné, práce týmu, jeho publikační výstupy (jakkoli je jasné, že se doktorand nemohl při svém výzkumu opírat pouze o převzatá“ počítačová data, nýbrž o konkrétní historický materiál) a především po léta soustavně rozvíjený individuální badatelský zájem, poskytly mgr. Jakubu Říhovi dostatečnou oporu pro práci na jeho disertaci, která je komponována do dvou páteřních bloků. Jako tematické centrum práce byla původně

uvažována studie o rýmu a strofických celcích v díle Jana Nerudy, která se v prezentované podobě konkretizovala do podoby tří případových studií (Rým v poezii Májovců. Obecné tendence; Rytmičká stránka Nerudova rýmu; Strofický repertoár básnických sbírek Jana Nerudy). Vzhledem k aktuálnímu stavu výzkumu se však ukázalo, že aby bylo možné adekvátními a aktuálně nosnými nástroji a argumenty tuto problematiku Nerudova díla rozvinout, bylo třeba prozkoumat a do značné míry doplnit či přehodnotit stávající metodologická východiska a nástrojový arzenál, vymezující oblast výzkumu rýmu a strofiky. Tato kritické prověrka se v posledku koncentrovala to úvodního bloku práce, který je pokusem o „první systematický a soustavný výklad rýmu v češtině“, resp. o přehledně podané pojmenování principiálních východisek diachronního založení a synchronní aplikace rýmu v básnickém textu, a do deskriptivně pojatého pojednání o povaze a charakteru strofiky v české poezii. Vznikl tak celek tří vzájemně propojených, přitom svébytných celků, provázaných systémem argumentačních a materiálových odkazů.

Doktorand se přitom opřel o tradici pražského strukturalismu (zejména v díle Mukařovského a Jakobsona), kterou ovšem nechápe jako petrifikovaný útvar, nýbrž jako živý podnět ke kritickému rozvíjení, a to při zohlednění jak předstrukturálního domácího versologického výzkumu (Julius Feifalik, František Sušil, Karel Vorovka, Pavel Julius Vychodil, Josef Durdík, Prokop Miroslav Haškovec, Antonín Havlík aj.), tak postupů dobově paralelních k vrcholné meziválečné strukturální etapě (Vojtěch Jirát, Bohuslav Jurek, zde by stálo také za částečnou pozornost prozkoumání versologických – rýmových a rytmičkových analýz a podnětů Alberta Vyskočila), tak jeho pozdějších etap. Zde mu jako podstatný podnět posloužily nejen studie pražských strukturalistických versologů Miroslava Červenky a Květy Sgallové, ale také práce Julie Novákové, Josefa Hrabáka aj., s nimiž vede po celou svoji práci živý dialog. Podstatnou roli v autorově argumentaci hrají také práce zahraničních versologů a teoretiků. Mezi klíčové patří zejména zhodnocení prací tzv. ruské školy lingvistiky verše (Gasparov, Skulačeva), Říha neopomíjí práce polských versologů (Mayenowa, Pszczołowska), inspirativní podněty přebírá rovněž z aktuálních francouzských versologických výzkumů (Cornulier, Aroui). Autor zde tedy rozvíjí inspirativní síť metodologických podnětů, různorodých, ovšem nikoli eklekticky navršených, pružně zpevňující rámec jeho práce.

Jako nesporné přínosy práce vidím:

- a) Snahu o soustavné vyložení problematiky (zde si vážím zejména pojednání o rýmu, důsledně propojovaného s metrickými realizacemi verše), jež by se opřelo o dosavadní poznatky a diskusi a s ohledem na aktuální trendy v soudobé mezinárodní versologické debatě nabídlo uspořádaný výklad a snahu precizně založit jistý konkrétní arzenál pojmů, který však nutně musí být podroben domácí diskusi, k níž ovšem dává jednoznačné předpoklady a prosekává k ní cestu.

- b) Důsledně zhodnocovaný historický kontext práce, čili snahu vnímat aktuální metodologické podněty na soustavně připomínaném historickém pozadí, a to nejen v logické souvislosti s chronologických pojetím výkladu dané problematiky (byť zde bychom mohli požadovat méně strohé zkratky v popisu proměn zvláště starších rýmových a strofických proměn, což lze na druhou stranu chápat jako daň plynulosti výkladu), ale zvláště v rámci konfrontace s minulou teoretickou debatou o daných jevech a problémech a s kritickým přístupem k otázkám řešeným v aktuální diskusi. Zpřítomňováním této historické perspektivy je v práci mj. utlumováno určité latentní „pokušení normováním“ resp. jistou generalizací, poučkou o „správnosti“ užití, jež je svým způsobem v určitém rozporu s nutným problematizujícím charakterem vědecké studie v rámci našich oborů, jemuž ovšem – je mi to pochopitelné – těžko při práci na tomto „úhoru“ odolávat, zvláště když jedním s cílů práce je scelující výzkumný rezultat a aplikační definice.

- c) Podnětná a zdravě sebevědomá snaha konfrontovat tyto rezultáty a definice při interpretačním uchopení celku díla, konkrétně díla Nerudova. Zde by z pohledu historika měla/mohla být více zohledněna debata kritiků a vykladačů Nerudova díla hovořících o metrických, kompozičních a významových prvcích v jeho díle, na něž autorova argumentace míří; ale i tak se ukazuje, že disertační práci nastíněná nástrojová platforma přináší do oborové diskuse o díle Jana Nerudy (mohu-li soudit) řadu dosud nezjevených perspektiv, čili že je opodstatněná. Schází mi tu ovšem podstatnější shrnutí, jež by nejen uzavíralo tuto literárněhistorickou a interpretační část, ale pokusilo by se zhodnotit právě její funkci coby aplikačního rámce pro výchozí revidované rezultáty a definice. Ale i

toto může být chápáno jako výzva pro první krok, který může předcházet finální přípravě disertační práce pro tisk.

Závěrem mohu konstatovat: disertační práce mgr. Jakuby Říhy představuje podle mého názoru odborně podnětný výkon. Po formální stránce zcela odpovídá odborným standardům a vyhovuje nárokům kladeným na tento typ kvalifikační práce. Práci mgr. Jakuba Říhy *Rým a strofika v českém verši, obzvláště u Jana Nerudy* proto jednoznačně doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení „prospěl“.

Praha, 3. srpna 2015

Doc. PhDr. Jan Wiendl, Ph.D.